

Становище за дисертацията

**ИНФОРМАЦИЯ И ЕНТРОПИЯ: СТРУКТУРИ НА
ЗНАНИЕТО В ЕПОХАТА НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ**

на

Андреас Четковски, магистър по изкуствата

докторант в програмата на СУ „Философия с преподаване на английски език“ за придобиване на научната и образователна степен „доктор“

от

д.ф.н. Правда Спасова, професор по философия в НХА, София

Дисертацията на Андреас Четковски, „Информация и ентропия: структура на знанието в епохата на изкуствения интелект“, 176 страници, разделена на три глави, въведение и библиография, е компактен непретенциозен труд с висока информативна стойност, но и със самостоятелни тези, базирани на убедеността на автора в адекватността на херменевтичния метод за обработката на информацията и нейното приложение в използването на ИИ (AI).

Първа глава логично започва от разглеждането на понятието за информация във всичките му аспекти, защото това е от първостепенно значение за разбирането на възможностите и предела на ИИ. Авторът тръгва от етимологията на думата, което на пръв поглед е излишно, но всъщност, а това важи за цялото развитие на езика, белязано от различните промени в значението, както на ежедневните думи, така и на базисните понятия, демонстрира посоката на научното познание в исторически и в чисто когнитивен план. В такъв смисъл информационната теория като че плавно преминава от лингвистичния към кибернетичния аспект на информацията, но търсенето на общовалидна дефиниция изглежда (както става с повечето общи, граничещи седна или друга философска теория понятия) обречено на неуспех. Ето защо, А. Четковски преминава през множеството употреби и избрани теории за термина информация акцентирайки върху линията от Хайнц фон Фьорстер, през Никлас Луман до Карл Фридрих фон Вайцекер, свързваща по един или друг начин информацията с разбирането, защото това е линия, водеща към адекватността на прилагането на херменевтичния подход който разглежда субекта и обекта като едно цяло в информационния процес.

Впрочем, към същия извод е насочена и трактовката на концепцията за ентропията, разгледана във втора глава на дисертацията. Там това понятие се разглежда тясно свързано с информацията, би могло да се каже дори като аспект от теорията за информацията, което го изважда от тясната му употреба в термодинамиката и същевременно го свързва със социалните и нравствени проблеми, произтичащи от навлизането на ИИ във все повече сфери от ежедневието на хората. Самият въпрос за порядък и безпорядък в контекста на структурирането на научното познание пък е фундаментален, тъй като води към философските проблеми около дефинирането на онова, което наричаме реалност – една от многобройните пресечни точки на физиката и философията, която в епохата на ИИ придобива нов контекст, не по-малко важен за нашето разбиране за света.

В третата глава „Обработка на информацията“ А. Четковски проследява философските корени на така наречения „рационален метод“ на познанието, който обикновено се свързва с характерното за Просвещенските мислители и по-специално за философията на Рене Декарт, категорично разделяне на субект и обект в процеса на познанието. Основана на такъв метод, според Хайдегер, е съвременната, разчитаща на развитите технологии, наука. Ако обаче този „*principium rationis*“ доминира човешкото въображение, той го ограничава и го лишава от автентичен творчески размах, а навлизайки в хуманитарните науки, внася претенцията за точност и обективност за сметка на оригиналността на мисленето.

Тук, в привеждайки тезите на Хайдегер и критиката на този подход от Хусерл, бих посъветвала докторанта да обговори по-подробно естетическите трудове на Хайдегер. Това не би натежало на труда, защото те не са обемни и, на фона на цялостното му творчество, са забележително разбираеми, но ми се струва, че така основанията на критиката на метода от феноменологически позиции ще станат по-ясни. Ще се окаже видима и връзката на тази критика с херменевтичния подход на Дилтай – нещо, което Четковски напишва, но не извежда като теза. Не е лошо, ако той има намерение да развие тази дисертация в монография, да направи това, тъй като тогава биха изпъкнали и основанията да се предложи тезата на Дилтай за взаимозависимостта между обекта и субекта в светлината на разбирането за духа като контекстуален и исторически определен като алтернативен на наложеното от философията на Новото време рационалистично дуалистично деление както в онтологията, така и в епистемологията. Още повече, че това би бил и един контрапункт на разбирането за информацията като продукт от

отношението обект-субект в марксистко материалистически план, свързано с концепцията за съзнанието като релационно свойство, а не като проява на някаква духовна субстанция. (Тук като че може да се проследи и известната феноменологична насоченост на Марксовото мислене, но този въпрос, излиза далеч извън непосредствените задачи на дисертацията и трябва да го оставим на марксолозите.)

Това обаче са съвети по посока на едно философско задълбочаване на текста, с оглед на евентуалното му отпечатване, но и заради доизясняването на отделни твърдения на автора, които ми се струват спорни. Например тезата, че разграничаването на фалшивата от истинската информация не е фундаментален въпрос поради зависимостта на езика от контекста и съответно субективното релативизиране на значението. Аргументацията на подобна теза би могла по-подробно да се развие на базата на феноменологичната традиция. Предложените три частно научни концепции за информацията като комуникация, дори допълнени с прагматисткия подход на Чарлс Пърс, макар и даващи основание за насочването към херменевтиката на Дилтай, по никакъв начин не сочат как, без разграничение по истинност, би било възможно приложението на информацията от ИИ технологиите в научното познание. Този въпрос, впрочем, остава отворен и в контекста на интерпретацията на знанието по Дилтай: дали препратката към външния свят въз основа на темпоралната и социална характеристика на човешката памет (за разлика от компютърно складираната база данни) е достатъчна за обективизирането на нашето познание?

Това са някои от философските въпроси, които тази дисертация поставя. Естествено, наивно би било очакването за еднозначен изчерпателен отговор, но би ми се искало, разискването им да беше по-философично и по-малко технологично. Независимо от това, и в настоящия си формат тази дисертация напълно покрива академичните изисквания. Написана ясно и лаконично, тя демонстрира широката култура и аналитичните способности на автора си и аз я приемам за успешно завършен проект.

Библиографията е релевантна и подробна. Публикациите са достатъчни за изискванията, авторефератът добре представя цялата дисертация. Изброените приноси са адекватни.

Ето защо, съм убедена, че въз основа на дисертационния труд „Информация и ентропия: структури на знанието в епохата на изкуствения интелект“, образователната и

научна степен „доктор“ трябва да бъде присъдена на Андреас Четковски и приканвам уважаемото жури да направи това.

Декларирам, че нямам съвместни с докторанта публикации, нито други общи професионални интереси.

Правда Спасова